

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ТА КРИМІНАЛІСТИКА**

УДК 343.9:001.8

DOI: 10.33663/1563-3349-2025-98-241

М. Г. КОЛОДЯЖНИЙ

**ПРОЯВ КОМПЛЕКСНОСТІ
ЧЕРЕЗ МОДЕРНІЗАЦІЮ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ
КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДОКТРИНИ**

Розширено гносеологічні межі пізнання проблеми комплексності у галузі кримінології шляхом уточнення різних понять, які позначають діяльність у сфері перешкодження кримінальним правопорушенням. Акцентовано увагу, що це питання є приватним аспектом, за допомогою якого можна оцінити стан розвитку сучасної кримінологічної доктрини як комплексу кримінологічної системи України. Висловлену авторську позицію щодо змісту таких понять, як боротьба, протидія, попередження, запобігання злочинності. Наведено аргументацію щодо виділення родового терміна у цій сфері. Обґрунтовано певну архаїчність термінів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинності. Запропоновано їх замітники, які відповідають сучасним європейським законодавчим та науковим підходам. Виділено низку перспективних напрямів наукових досліджень, здатних поглибити знання про проблему кримінологічної комплексності.

Ключові слова: комплексність, кримінологічна доктрина, кримінологічна термінологія, запобігання злочинності, боротьба зі злочинністю, протидія злочинності.

© КОЛОДЯЖНИЙ Максим Геннадійович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу кримінологічних досліджень НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; ORCID: 0000-0003-2149-9165; e-mail: mkolodyazhny@ukr.net

Kolodyazhny Maxim. Manifestation of complexity through the modernization of the conceptual apparatus of criminological doctrine

The article expands the gnoseological boundaries of understanding the problem of complexity in the field of criminology by clarifying various concepts that denote activities in the sphere of preventing criminal offences. It is emphasized that this issue represents a specific aspect through which the current state of development of modern criminological doctrine, viewed as a component of the criminological system of Ukraine, can be assessed. The author's position is expressed regarding the meaning of such concepts as combating crime, counteraction, prevention, and crime control. Arguments are presented in favour of identifying a generic term in this domain. The article substantiates the relative archaic nature of the terms general social and special criminological crime prevention. Replacement terms are proposed that correspond to contemporary European legislative and scholarly approaches. A number of promising directions for further research capable of deepening knowledge about the problem of criminological complexity are outlined.

Key words: *complexity, criminological doctrine, criminological terminology, crime prevention, combating crime, countering crime.*

Вступ. Завданням кримінології як фундаментальної науки є розвиток теорії та вивчення практики запобігання злочинності та її проявам. Це не уявляється можливим без уточнення значення окремих термінів, якими позначаються різні наукові категорії та поняття. З цього приводу М. Панов слушно уточнює, що розробка системи категорій, понять та юридичної термінології, з'ясування їх взаємозв'язку і взаємодії є найважливішими завданнями і функціями кожної з юридичних наук [1]. Підтримується також позиція О. Костенка, який уточнює, що державна політика протидії злочинності може бути адекватною лише тоді, коли вона засновується на адекватній кримінологічній доктрині [2].

Указане питання розглядається як окрема складова в обіймі методології пізнання малодослідженої проблеми комплексності. Остання розуміється як істотна ознака кримінологічної системи України та водночас інтегративна властивість, що пронизує усі її рівні, включаючи комплекс кримінологічної доктрини. Поглиблення концептуалізації кримінологічної комплексності дозволяє констатувати, що вона має як класичне зовнішньосистемне (міждисциплінарне), так й внутрішньосистемне (мононаукове) вираження. Потреба у наданні додатково наукового імпульсу щодо визначення родового терміна, яким позначається уся діяльність щодо пере-

шкодження злочинності, а також розгляді деяких інших дотичних аспектів узгоджується з характеристикою кримінологічної системи як відкритого та адаптивного системного об'єкта. Адже ця система прагне до постійного розвитку, удосконалення, інтеграції з науковим європейським середовищем та готова до адаптації відповідно до стандартів правової системи ЄС.

Мета статті. Визначення родового терміна у сфері перешкодження кримінальним правопорушенням, перегляд назв рівнів запобіжної діяльності крізь призму проблеми комплексності у кримінології.

Стан розробки проблеми. В Україні проблема комплексності досліджена наразі фрагментарно. Окремі її аспекти вивчали В. Голіна, Б. Головкін, О. Джужа, А. Закалюк, О. Литвинов, В. Шаун та деякі інші вчені. У світовій науці комплексність розглядалась загалом крізь призму проблеми системної складності. Співвідношення різних термінів у сфері запобігання злочинності здійснювали, окрім зазначених правників, також О. Бандурка, Л. Давиденко, В. Дрьомін, Ю. Орлов тощо. Попри це вказана проблематика не вичерпала себе, особливо з урахуванням мінливості законодавства та постійного прагнення теорії до перманентного перегляду усталених термінів, які не завжди відображають панівну стратегію обмеження злочинності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток кримінологічної доктрини залежить від бажаної категоріально-понятійної уніфікованості й визначеності. Поняття в ідеалі мають бути однаковими як у законодавстві, так і в науці. Адже глибина комунікації між науковцями та практиками, зрозумілість їх один одним залежить від спілкування однією і зрозумілою для усіх мовою. Опрацювання спеціальної наукової літератури дає підстави констатувати, що найбільш вживаними термінами, які використовуються для опису діяльності щодо перешкодження злочинності, є «боротьба», «протидія», «запобігання» і навіть «попередження». У кримінальному праві традиційним є термін «боротьба». Ним позначається вся діяльність, пов'язана із кримінально-правовим запобіганням кримінальним правопорушенням. Аналіз законодавства України у сфері запобігання злочинності нашою думкою, що застосування терміна «боротьба» у назві та у тексті відповідних нормативно-правових актів є наразі більше винятком, ніж правилом.

У 1995 р. був прийнятий Закон України «Про боротьбу з корупцією», однак втратив чинність у 2011 р. Він визначав правові та організаційні засади запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь. Крім цього, цей Закон у Розділі 2 охоплював діяльність щодо «попередження» корупції [3]. Тобто відповідно до цього нормативно-правового акта широка діяльність щодо боротьби із корупцією включала і запобігання, і попередження їй. Трансформація соціальних та правових умов в Україні протягом останніх 25-30 років природньо відбилась на зміні основних термінів, які використовуються у чинному законодавстві. Яскравим прикладом є Закон України «Про запобігання корупції» 2014 р., який замінив попередній Закон України «Про боротьбу з корупцією». Є думка, що заміна у назві цих законів терміну «боротьба» на «запобігання» є свідченням позитивної термінологічної еволюції як результату формування нових і загалом більш дієвих підходів як в антикорупційній політиці, так й в антикорупційному законодавстві України.

Термін «боротьба» (як і лексема «війна») має в собі інтенсивну ідеологічну конотацію і в історичній перспективі була широко вживаною в політичних та юридичних дискурсах доби СРСР. У сучасній науковій та політичній площині ця лексика дедалі частіше розглядається як менш застосовна до запобіжної політики, яка акцентує на партнерських, обмежувальних та соціально орієнтованих заходах. Тому в наукових текстах і нормативних документах доцільно надавати перевагу нейтральнішим термінам на кшталт «запобігання злочинності». Термінологічно доцільно надавати пріоритет поняттю «запобігання», закріпленому у ст. 1 КК України [4], над морально і політично навантаженою формулою «боротьба зі злочинністю».

А. Закалюк підкреслював, що «термін «боротьба» не є вдалим для визначення діяльності суспільства щодо реагування на злочинність. Цей термін відображає протиборство, у процесі якого одна зі сторін боротьби стає переможцем, а інша – переможеною. Цими результатами і закінчується будь-яка боротьба. Нічого подібного згідно із сучасним знанням не можна сказати про злочинність. Навряд чи колись вона буде повністю ліквідована чи подолана. До того ж функціонально термін «боротьба» не розкриває сутності діяльності,

яку суспільство та держава ведуть щодо злочинності, а саме щодо запобігання останній, спрямовуючи зусилля на скорочення кількості злочинних проявів, зменшення їх суспільної небезпечності та шкідливості наслідків від них» [5, с. 367]. Тобто результативність діяльності, що охоплюється «боротьбою», програє умовну естафету в ефективності порівняно із кримінологічним запобіганням. Останнє, об'єктивно кажучи, є не лише більш раціональним, а й більш гуманнішим напрямом державної політики.

У сфері провадження в Україні дедалі голосніше лунають голоси про необхідність зміни підходів у боротьбі зі злочинністю. Вони зводяться до заміни традиційної й частково застарілої соціально-правової рефлексії у виді покарання винних на розширення участі громадськості у справі профілактики правопорушень, застосування методів ситуаційного запобігання, модернізації діяльності підрозділів поліції. Вона має бути гнучкою і спрямованою на пересічного громадянина, його інтереси та безпеку. Усе перелічене охоплюється саме запобіганням. Цей термін, як відомо, активно використовується у кримінологічному законодавстві України. У західній кримінологічній науці прослідковується аналогічний підхід. Відповідно до нього загальним/родовим терміном (*umbrella term*) у сфері перешкодження учиненню правопорушень є *prevention* – запобігання [6, с. 20]. Він набув широкого поширення як у документах ООН [7], що визначають принципи впливу на злочинність, так і в галузевому законодавстві та науковій доктрині ЄС [8].

У кримінологічній науці поширення набув також термін «протидія». Багатьма вченими (О. Бандурка, Л. Давиденко, О. Литвинов, Ю. Орлов та ін.) він застосовується як загальний і родовий відносно інших, що позначають діяльність у правоохоронній царині. Іноді навіть указується, що термін «протидія» має збірний і комплексний характер [9]. Унікаючи докладного пояснення цього терміна, що вже було здійснено раніше прихильниками його використання [10, с. 54; 11], значення та дійсний зміст «протидії» розкривається через його тлумачення саме як дії, що спрямована проти іншої дії та перешкоджає їй [12, с. 1173]. Тобто термін «протидія» позначає діяльність певного суб'єкта проти відповідного вже наявного у просторово-часовій системі об'єкта. Не заперечуючи проти можливості застосування цієї лексичної конструкції, все ж таки нами не рекомендується називати протидію загальним терміном щодо

впливу на явище злочинності. Він відбиває лише частину, хоча і вагому, діяльності, яка позначається терміном «запобігання». Таку діяльність на практиці здійснюють органи кримінальної юстиції.

Водночас слід визнати, що спрямованість державних і недержавних суб'єктів щодо перешкодження багатьом кримінальним правопорушенням може мати ознаки і протидії, і запобігання. Не випадково чимало нормативно-правових актів, які стосуються перешкодження певним видам злочинності, у своїй назві містять разом слова «запобігання» й «протидія». Це вказує на тісний зв'язок цих лексичних конструкцій та одночасно форм соціально корисної кримінологічної активності.

Окремі кримінологи продовжують застосовувати термін «попередження злочинності» [13]. При цьому В. Шакун підкреслює, що він є родовим стосовно всіх інших видів превенції [14, с. 351-353]. Б. Головкін пропонує термін «попередження» використовувати при описі запобіжної діяльності на міжнародному рівні [15]. Насправді за сутністю термін «попередження» фактично збігається з терміном «запобігання». Такій ситуації раніше надав свою оцінку А. Закалюк, зазначивши, що ці терміни є синонімами. При цьому «попередження» має ознаки росіянізму, як невірно перекладене з російської мови слово «предупреждение» [5, с. 320]. Попередити можна когось про щось, однак коли йдеться про стримування певної діяльності чи поведінки, у тому числі що володіє протиправним характером, має використовуватися загальний термін «запобігання». Він охоплює усі наявні (каральні й некаральні) засоби впливу на злочинність.

Підсумовуючи дискусію, можна констатувати, що в багатьох контекстах зміст кримінологічного терміна «запобігання злочинності» частіше виступає як умоглядна мета, ніж як відбиття системної практики суб'єктів її реалізації. Тому теоретикам і практикам слід концентрувати зусилля на операціоналізації запобігання. Це можливо завдяки розробці конкретних заходів, визначенню індикаторів ефективності та впровадженню методів оцінки соціального впливу, щоб перетворити запобігання з декларативної законодавчої та наукової конструкції на дієву систему завчасного попередження криміногенних ризиків та загроз.

Вивчення категоріально-понятійного комплексу кримінологічної доктрини не обмежується визначенням запобігання як родо-

вого поняття у сфері впливу на злочинність. Ця дискусія потребує продовження, однак уже у межах найменування та змістовного наповнення рівнів запобіжної діяльності. Архаїчний характер має не лише термін «боротьба зі злочинністю», а й, відверто кажучи, термін «загальносоціальне запобігання злочинності». Віддаючи належне цілій плеяді видатних кримінологів, які у другій половині ХХ ст. фактично сформували кримінологічну теорію запобігання злочинності, результатами якої ми маємо можливість користуватись у наш час, все ж таки окремі аспекти потребують удосконалення.

Серед широкого загалу активно використовуються такі поняття, як «євроремонт», «європейська мода», «європейський спорт», «європейський сервіс». У цьому зв'язку виникає запитання: «Чому українська кримінологічна доктрина й досі за багатьма аспектами не відповідає високим стандартам європейської кримінологічної теорії?» Сказане цілком стосується й невідповідності категоріально-понятійних апаратів [16], не говорячи вже про європейське кримінологічне законодавство та європейську кримінологічну політику. В цьому зв'язку загальносоціальне запобігання злочинності пропонується іменувати соціальним запобіганням (*social prevention*), тобто так, як це має місце у західній кримінологічній теорії, законодавстві й практиці [17]. Ця назва більше відповідає комплексному, а головне, цілеспрямованому характеру цього рівня запобіжної діяльності.

Назви «загальний» та «спеціальний» рівні кримінологічного запобігання запозичені з теорії кримінального права, де вони позначають вплив, відповідно, на все суспільство та на конкретного правопорушника. Хоча такі терміни є логічно зрозумілими, вони не завжди адекватно відображають зміст кримінологічних заходів. У кримінології під «загальною» (соціальною) превенцією переважно розуміють широкий комплекс опосередкованих заходів, спрямованих на зміну соціальних умов і поведінкових установок усього соціуму. Такі заходи виконують роль первинного, фундаментального рівня у системі запобігання злочинності. Саме тому більш доречним є термін «соціальне запобігання»: він узгоджується з європейською законодавчою та доктринальною традицією і водночас підкреслює універсальність спрямування цього рівня та його функцію як основи для інших, більш цільових заходів.

Розуміння цілеспрямованого характеру державної соціальної політики та заходів гуманітарного спрямування має принципове значення для кримінологічного аналізу. Такі заходи відіграють важливу роль у стабілізації соціально-економічної ситуації та підтримці соціально вразливих груп населення, чисельність яких істотно зросла після 2014 р. й особливо після широкомасштабної збройної агресії рф. У цьому контексті термін «соціальне запобігання» чітко охоплює комплекс різнопланової державної діяльності, спрямованої на зменшення соціального дисбалансу, який суттєво впливає на рівень і структуру злочинності. Соціальний дисбаланс сприяє поширенню різних форм соціальної дезорганізації та девіантної поведінки. Вони можуть виконувати роль «фонових» для злочинності явищ і водночас виступати негативними соціальними та економічними детермінантами злочинності.

Потреба у відмові від застарілої термінологічної конструкції у виді загальносоціального запобігання вимагає відповідної модернізації терміна «спеціально-кримінологічне запобігання злочинності». За цією громіздкою і зрозумілою лише фахівцям у галузі кримінології складною лексичною будовою насправді невиправдано прихований справжній зміст цієї діяльності. Практики можуть лише здогадуватися, що спеціально-кримінологічне запобігання включає, окрім більш-менш зрозумілої за своїм змістом кримінологічної профілактики, й заходи відвернення та припинення кримінальних правопорушень. Тому не випадково сучасна західна теорія запобігання злочинності із семантичного боку є більш зрозумілою нефахівцям й доступною для її реалізації у практиці правоохоронних органів. З урахуванням цього є пропозиція громіздку назву спеціально-кримінологічного запобігання злочинності модернізувати у кримінологічне запобігання. Адже зникнення «загальної» надбудови соціального запобігання має потягти те ж саме зі «спеціальною» надбудовою у кримінологічному запобіганні злочинності. Традиційну структуру і наповнення останнього (кримінологічна профілактика, відвернення і припинення) пропонується зберегти.

Висновки. З урахуванням здійсненої наукової дискусії можна сформулювати низку таких підсумкових суджень.

1. Проблема комплексності, що перебуває в основі комплексного підходу, досліджена у галузі кримінології фрагментарно.

2. Комплекс кримінологічної доктрини є базовим рівнем кримінологічної системи України. Динамічний розвиток цього шару передбачає удосконалення категоріально-понятійного апарату кримінологічної науки.

3. Термін «боротьба зі злочинністю» не відповідає сучасним основним підходам та державній стратегії впливу на явище кримінальної протиправності. Діяльність, що виражається терміном «протидія злочинності», є лише частиною діяльності, що називається запобіганням злочинності. Термін «попередження злочинності» є аналогом терміна «запобігання злочинності». Родовим терміном, яким позначається перешкоджання кримінальним правопорушенням, є «запобігання». Попри авторську позицію з цього питання не заперечується застосування у науковій доктрині перелічених вище термінів задля збереження сформованої десятиліттями правової категоріально-понятійної національної традиції. При цьому рекомендується законодавчо вирішити цю дискусію шляхом надання у галузевому законі визначення правових дефініцій запобігання та протидії кримінальним правопорушенням.

4. Терміни загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинності у цілому є застарілими та не узгоджуються з відповідною термінологією, що використовується в європейському законодавстві та західній кримінологічній теорії. Указані терміни мають бути замінені, відповідно, на соціальне та кримінологічне запобігання.

5. Зменшення рівня злочинності не може бути досягнуте лише за рахунок дискусій про терміни, оскільки така мета перед ними не ставиться. Проте це не заперечує необхідності уточнення та осучаснення категоріально-понятійного апарату кримінологічної доктрини, адже така робота є важливою для: а) адаптації кримінологічної термінології до сучасних умов соціального розвитку України; б) її гармонізації з європейською кримінологічною теорією; в) стимулювання подальших наукових дискусій, результати яких можуть позитивно позначитися на кримінологічній політиці та законодавстві України.

6. Вектор подальших наукових розвідок проблеми комплексності у кримінології має спрямовуватись у бік пізнання: інших аспектів, що виражають повноту та зміст кримінологічної доктрини як проявів її комплексного характеру; вираження комплексності

за іншими рівнями кримінологічної системи на кшталт кримінологічної політики, законодавства, світогляду, діяльності й кримінології як навчальної дисципліни; зовнішнього прояву комплексності через міжсистемні зв'язки кримінологічної системи із системою наук кримінально-правового циклу, а також європейською кримінологічною системою.

1. Панов М. І. Про співвідношення і взаємозв'язок понятійних апаратів наук кримінального циклу. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 158–170. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.176976>.
2. Костенко О. М. Модернізація доктрини сучасної кримінології у парадигмі соціального натуралізму. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. Вип. 1. С. 189–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2014_1_16_3. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5.10.1995 р. № 356/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ: Ін Юре, 2007. 424 с.
5. Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні: монографія. Харків: Право, 2018. 228 с.
6. Crime Prevention & Criminal Justice / UNODC. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/CPCJ/CPCJ_Module_2_Crime_Prevention_-_with_notes.pdf.
7. Crime prevention – a European definition. URL: https://www.eucpn.org/definition-crimeprevention?utm_source=chatgpt.com.
8. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Система протидії злочинності: поняття та сутність. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2. С. 168–177.
9. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: ХНУВС, 2008. 446 с.
10. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Синхронізація понятійного апарату теорії протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2. С. 93–100.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад, і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
12. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства: дис. ... докт. юрид. н. Одеса, 2010. 422 с.
13. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право / редкол.: В. І. Шахун (голова), В. І. Тимошенко (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 544 с.
14. Головкін Б. М. Теперішнє і майбутнє кримінології. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 168–184.
15. Колодяжний М. Г. Передумови для формування в Україні сучасної моделі громадської безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоре-*

тичні та прикладні аспекти: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 220–222. 17. Grant H. Social Crime Prevention in the Developing World: Exploring the Role of Police in Crime Prevention; ed. M. Haberfeld. New York: Springer, 2015. 51 p.

References

1. Panov M. I. Pro spivvidnoshennia i vzaïmozv'iazok poniatiinykh aparatyviv nauk kryminalnogo tsykladu. *Problemy zakonnosti*, 2019. Vyp. 146. S. 158–170. doi:10.21564/2414-990x.146.176976.
2. Kostenko, O. M. Modernizatsiia doktryny suchasnoi kryminolohii u paradyhmi sotsialnogo naturalizmu. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnogo prava Ukrainy*, 2014. Vyp. 1. S.189–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2014_1_16.
3. 1995. Pro borotbu z koruptsiieiu: Zakon Ukrainy vid 5.10.1995 r. № 356/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Zakaliuk A. P. Kurs suchasnoi ukraïnskoi kryminolohii: teoriia i praktyka. Vol. 1: Teoretychni zasady ta istoriia ukraïnskoi kryminolohichnoi nauky. Kyiv: In Yure, 2007. 424 p.
6. Kolodyazhny M. G. Stratehiia zmenshennia mozhlyvostei uchynennia zlochyniv: zarubizhni realii, perspektyvy zaprovadzhennia v Ukraini. Kharkiv: Pravo, 2018. 228 p.
7. Crime Prevention & Criminal Justice / UNODC. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/CPCJ/CPCJ_Module_2_Crime_Prevention_-_with_notes.pdf.
8. Crime prevention – a European definition. URL: https://www.eucpn.org/definition-crimeprevention?utm_source=chatgpt.com.
9. Bandurka O. M., Lytvynov O. M. Systema protydii zlochynnosti: poniattia ta sutnist. *Visnyk Kryminolohichnoi asociatsii Ukrainy*, 2015. № 2. S. 168–177.
10. Lytvynov O. M. Sotsialno-pravovyi mekhanizm protydii zlochynnosti v Ukraini. Kharkiv: KhNUVS, 2008.446 p.
11. Bandurka O. M., Lytvynov O. M. Synkhronizatsiia poniattiynoho aparatu teorii protydii zlochynnosti. *Visnyk Kryminolohichnoi asociatsii Ukrainy*. 2018. № 2. S. 93–100.
12. *Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoi ukraïnskoi movy* (z dod. i dopov.) / Busel V. T. ed. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. 1728 p.
13. Driomin V. M. Instytutsionalna teoriia zlochynnosti ta kryminalizatsii suspilstva. Doct. dis. Odesa. 2010. 422 p.
14. *Velyka ukraïnska yurydychna entsyklopediia*. Vol. 18: Kryminolohiia. Kryminalno-vykonavche pravo / Shakun V. I., Tymoshenko V. I. et al. Kharkiv: Pravo, 2019. 544 s.
15. Holovkin B. M. Teperishnie i maibutnie kryminolohii. *Problemy zakonnosti*. 2020. Vyp. 149. S. 168–184.
16. Kolodyazhny M. G. Peredumovy dlia formuvannia v Ukraini suchasnoi modeli hromadskoi bezpeky. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni ta prykladni aspekty. Proceedings of the III International Scientific-Practical Conference, Dnipro, 15 Mar. 2019*. Dnipro, 2019. S. 220–222.
17. Grant H. Social Crime Prevention in the Developing World: Exploring the Role of Police in Crime Prevention; ed. M. Haberfeld. New York: Springer, 2015. 51 p.

Kolodyazhny Maxim. Manifestation of complexity through the modernization of the conceptual apparatus of criminological doctrine

The article identifies the relevance of the issue of complexity and a comprehensive approach in the field of criminological science. The epistemological boundaries of understanding this problem are expanded through clarification of various concepts denoting activities in the sphere of preventing criminal offenses. Attention is drawn to the fact that this issue represents a specific aspect through which the state of development of contemporary criminological doctrine, as a component of the criminological system of Ukraine, can be assessed. The author's position regarding the content of such concepts as struggle, counteraction, prevention, and crime prevention is articulated. It is noted that the concept of the struggle against crime, although widely used in the field of criminal law, is generally archaic, as it does not fully correspond to current Ukrainian legislation, EU legal acts, or European criminological doctrine. Overall, the possibility of applying the concept of counteraction to crime is acknowledged. At the same time, its recognition as a generic concept is criticized, since it is encompassed by crime prevention. Arguments are presented for identifying the main term in the sphere of limiting the spread of criminal offenses. A rationale is provided supporting the view of the archaic nature of the terms "general social" and "special criminological" crime prevention, as they are applied by analogy with criminal law terminology and are not aligned with European legislation or the criminological theory of Western countries. Alternatives are proposed that correspond to modern European legislative and scientific approaches. It is emphasized that crime cannot be defeated through terminology alone. Nevertheless, such scholarly discussions should not be ignored, as they provide a powerful impetus for improving the conceptual and categorical apparatus of criminological science and can ultimately have a positive impact on criminological policy and legislation. A number of promising directions for scientific research are identified, capable of deepening knowledge on the issue of criminological complexity.

Key words: complexity, criminological doctrine, criminological terminology, crime prevention, combating crime, countering crime.